

JALKAVÄENKENRAALI, MANNERHEIM-RISTIN
RITARI
ILMARI ARMAS-EINO MARTOLA
12. 5. 1896—6. 2. 1986

Kenraali Martola antoi vuonna 1973 julkaistulle muistelmilleen nimen ”Sodassa ja rauhassa”. Tämä luonnehtii osuvasti viimeiseen iltahuutoon kutsutun kunniajäsenemme elämänuran rikkautta ja monialaisuutta.

Rauhantyyöhön valmistautuva opiskelija, teologian ylioppilas Armas-Eino Martola tuntee sisimmässään Isänmaansa kutsun ja lähtee Saksaan hakemaan oppia oman maan ja kansan vapaustaistelua varten. Lockstedtin leirillä, Missejoen, Riianlahden ja Aa-joen taisteluissa Preussilaisen Kuninkaallisen Jääkäripataljoona 27:n riveissä hän kasvaa sotilaaksi, palaa luutnanttina kotimaahan ja osallistuu haavoittumiseensa asti vapaussodan taisteluihin ja rauhan tultua jää puolustusvoimien palvelukseen saaden vuosien mittaan yhä vaativampia ja samalla mitä vaihtelevimpia tehtäviä niin sodan kuin rauhankin toimissa.

Jalkaväenkenraali Martolan virkauraa sotilaana ja toimia eri siviilioilla tarkastellessaan todella kunnioitusta tuntien hämmästytyä sitä, miten monen eri alan tehtävissä hän ennätti pitkän elämänsä aikana olla ja miten hän aina uuden tehtävän edessä osoittautui sen mittaiseksi. Ensimmäinen tehtävä, joka osoitti miehen valintaa rivistä, oli opettajan tehtävä Viipurin Upseerikokelaskurssilla. Tämän päätyttyä kapteeni

Martola valittiin jälleen joukosta, nyt komennettavaksi Sotakorkeakouluun Ranskaan. Ja kun hän tämän kaksivuotisen kurssin suorittuaan palasi vuonna 1921 kotimaahan, hän oli ensimmäinen itsenäisen Suomen kouluttama yleisesikuntaupseeri. On selvää, että nyt hänen toimipaikkansa oli oleva Yleisesikunnassa, sen operatiivisen osaston toimistopäällikkönä. Majuri Martolalle annettiin tämän tehtävän lisäksi muita hänen silloin harvinaista koulutustaan vastaavia tehtäviä. Hänet määrättiin vuonna 1923 puolustusrevisionin jäseneksi ja jo seuraavana vuonna Suomen Sotakorkeakouluun suunnittelevan komitean jäseneksi ja samalla sihteeriksi, missä ominaisuudessa hän laati Sotakorkeakoulun perustamista koskevan muistion. Ja kun tämä vuonna 1924 toteutettiin käytännössä, oli majuri Martola Sotakorkeakoulun apulaisjohtajana — asiallisesti johtajana — sen suorittaja. Niinpä hänestä tuli suomalaisen yleisesikuntaupseerikoulutuksen käynnistäjä. Uudet tehtävät odottivat kuitenkin. Toimittuaan kaksi vuotta Yleisesikunnan liikekannallepano-osaston päällikkönä everstiluutnantti Martola sai vuonna 1927 komentajatehtävän. Aika Savon Jääkärirykmentin ja Savon Jääkäririkoon komentajana jäi kuitenkin lyhyeksi, sillä jo seuraavana vuonna hänet määrättiin Suomen sotilasasiamieheksi Pariisiin ja Brysseliin. Kotimaassa odotti kuitenkin vuonna 1931 Yleisesikunnan tilasto- ja ulkomaaosaston päällikkyyttä.

Puolustusvoimissamme siirryttiin vuonna 1934 aluejärjestöorganisaatioon. Tämä merkitsi suojeluskuntajärjestön entistä kiinteämpää liittämistä puolustusvoimien kokonaisorganisaatioon. Eversti Martola kutsuttiin jo tämän valmisteluvaiheessa olennaisen keskeiselle paikalle, Suojeluskuntain Yliesikunnan päälliköksi, missä ominaisuudessa hän johti erittäin vaativan suunnittelutyön. Sen tulokset joutuivat koetteelle lokakuussa 1939. Suojeluskuntajärjestö täytti siihen asetetut odotukset, kun reservit kutsuttiin palvelukseen sodan vaaran uhatessa.

Sodan sytyttyä Suojeluskuntain Yliesikunnasta tuli Kotijoukkojen Esikunta. Eversti Martola joutui sen esikuntapäällikkönä entistä vastuunalaisempaan asemaan kokonaisuuden puolustuksessamme. Sodan ollessa kriittisimmillään ylipäällikkö uskoi hänelle divisioonan, mutta rauhan tultua häntä tarvittiin jälleen Kotijoukkojen Esikunnan esikuntapäällikkönä johtamaan laajoja uudelleenjärjestelyjen suunnittelutehtäviä.

Keväällä 1942 ylipäällikkö määräsi kenraalimajuri Martolan divisioonan komentajaksi Karjalan kannakselle. Esikunnissa ja kansainvälisissä kongresseissa taitavuutensa osoittanut kenraali osoittautui myös määrätietoiseksi ja lujatahtoiseksi rintamakomentajaksi, jolle sodan vaikeassa ratkaisuvaiheessa uskottiin armeijakunta Laatokan pohjoispuolella. Tunnustuksena divisioonan komentajana osoittamastaan taitavuudesta ylipäällikkö nimitti kenraali Martolan Mannerheim-ristin ritariksi.

Sodan päätyttyä kenraali Martolalla oli takanaan niin ansiokas sotilaan virkaura, että se jo sellaisenaan olisi riittänyt miehen elämäntyöksi, mutta hänet kutsuttiinkin uusille toiminta-aloille julkisen hallinnon, maan talouselämän ja vihdoinkin kansainvälisen rauhanpalvelun tehtäviin. Pelkkä luettelo näistä osoittaa, miten monenlaisiin tehtäviin hänen taitojensa tarvittiin: ulkoministeri välirauhanteon jälkeen muodostetussa hallituksessa, Uudenmaan läänin maaherra ja sitten vuosina 1946—1963 maamme teollisuuden johtotehtävissä, viimeksi Paperikonktorin toimitusjohtajana.

Jo tänä aikana hän oli välillä — vuosina 1956 ja 1958 — Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin sotilaallisena neuvonantajana. Kansainväliset rauhantehtävät olivat hänelle tuttuja jo sotilasvuosien ajoilta, sillä hän oli 1920- ja 1930-luvuilla ollut useaan

otteeseen maamme edustajana kansainvälisissä aseistariisuntakomissioissa, Punaisen Ristin kokouksissa ja ilmailuliikennekonferensseissa. Tehtävistään eläkkeelle asettuneena hän vielä otti vastaan YK:n Kyproksen joukkojen komentajuuden vuosiksi 1966—1969. Koko Suomen kansa oppi tuntemaan vuosikymmenet puolustusvoimien rakennustyössä — usein esikuntien hiljaisuudessa — ansioituneen kenraali Armas-Eino Martolan ”rauhan kenraalina”.

Rauhan ja kansalaisvastuun työhön hän oli kuitenkin osallistunut jo vuosikymmenet lukuisissa vaativissa luottamustehtävissä, kuten Suomen Punaisen Ristin ja Sotaleskien ja Kaatuneiden Omaisten Liiton puheenjohtajana. Hänen järjestelytaitoonsa vedottiin kutsumalla hänet vuoden 1952 Helsingin Olympiakisojen johtajaksi, ja häneen kohdistunutta arvonantoa osoittavat lukuisat muut luottamustehtävät oman toimialan järjestöissä ja suunnittelukunnissa.

Jalkaväenkenraali Armas-Eino Martolan toiminta niin kovin monissa tehtävissä sotilas- ja siviilielämän eri aloilla on edellyttänyt harvinaisen rikkaita henkisiä voimavaroja. Hänen valmiutensa aina uuden tehtävän edessä ja sen nopea omaksuminen on perustunut hengen valppauteen, älylliseen joustavuuteen ja vastuualttiuteen, joista on koostunut se ”sielunvoima”, minkä Suomen marsalkka määräiti sotilaan korkeimmaksi hyveeksi. Ihmisenä kenraali Martola oli itseään korostamaton ja koko olemukseltaan luottamusta herättävä. Suomen upseerikunta näkee hänessä korkeitten mittojen esikuvan, joka pitkän elämänsä aikana on henkilökohtaisesti toteuttanut yleisesikuntaupseerille asetettuja vaatimuksia olla valmis uusiin tehtäviin, aina tehtäviinsä perehtyen mutta itsensä unohtaen: ”Viel leisten, wenig hervortreten, mehr sein als scheinen”.

K J Mikola